

Силабус курсу
«ОСНОВИ ДИРИГУВАННЯ»

Освітній ступінь «Бакалавр»
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна програма
«СПІВ»

Рік навчання: I; II

Семестр: 2; 3; 4

Кількість кредитів: 5

Мова викладання: українська

Керівник курсу ОК 22 «ОСНОВИ ДИРИГУВАННЯ»

Смиренський Володимир Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, викладач – кафедри «Мистецтво співу» КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського».

Контактна інформація: + 38 050 274 50 95

Викладач дисципліни:

Лисенко Микола Віталійович – заслужений діяч мистецтв України, доцент кафедри «Мистецтво співу» КЗВО КОР «Академія мистецтв ім. Павла Чубинського».

Прореквізити та постреквізити дисципліни

Прореквізити дисципліни:

- ОК 2. Українська мова (за професійним спрямуванням).
- ОК 5. Академічна доброчесність та основи науково-дослідницької роботи.
- ОК 8. Історія світової музики.
- ОК 10. Сольфеджіо.
- ОК 11. Гармонія.
- ОК 13. Теорія музики.
- ОК 15. Спеціальний клас. Сольний спів.
- ОК 16. Історія вокального мистецтва.
- ОК 17. Загальне фортепіано.
- ОК 19. Охорона та гігієна голосу.
- ОК 28. Інформаційні технології в музиці.

Постреквізити дисципліни:

- ОК 25. Дипломна робота.
- ОК 26. Клас вокального ансамблю (академічний; народний).
- ОК 30. Методика викладання фахових дисциплін (спів).

ОК 31. Методика і практика роботи з вокальним ансамблем (фольклорним; академічним).

ОК 32. Методико-виконавський аналіз педагогічного репертуару.

ОК 33. Педагогічна практика.

ОК 34. Концертно-виконавська практика.

Призначення дисципліни

Дисципліна «Основи диригування» належить до обов'язкових дисциплін циклу фахової професійної підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Спів». Призначення дисципліни: навчити студентів теоретичним знанням та практичним навичкам диригентської техніки; розумінню авторського задуму вокального твору та його художній інтерпретації, передачі змісту засобами диригентської техніки, спираючись на індивідуальне прочитання та традиції української виконавської школи.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Основи диригування» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей:**

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність до пошуку, засвоєння та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 8. Здатність здійснювати диригентську діяльність.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

Мета навчальної дисципліни: викладання дисципліни «Основи диригування» має на меті опанування студентами необхідного обсягу знань та вмінь з техніки диригування, потрібних для їх доцільного застосування в майбутній педагогічній та виконавській діяльності; навичок здійснювати репетиційну роботу над музичним твором.

Зміст і структура курсу

Дисципліна «Основи диригування» вивчається протягом 3-х семестрів – 3 модулі. Заняття індивідуальні як на денній, так і на заочній форма навчання. Теми дисципліни передбачають роботу над диригентським апаратом, опанування студентами основних схем тактування, роботу над творами (аналіз-анотації, гра партитури, вивчення голосів, художня складова).

Денна форма навчання

Назви змістових модулів та тем	Кількість годин		
	Всього годин	В тому числі	
		Аудиторні індивідуальні заняття	Самостійна робота студентів
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи диригування.			
Тема 1. Призначення, мета і завдання дисципліни «Основи диригування».	3	2	1
Тема 2. Тактові розміри.	9	6	3
Тема 3. Диригентський апарат. Діапазон диригентських жестів.	7	4	3
Тема 4. Ауфтакт та його різновиди. Показ початку та зняття звучання.	7	4	3
Разом за змістовим модулем 1:	26	16	10
Змістовий модуль 2. Основні схеми тактування.			
Тема 5. Основні принципи диригентських рухів.	8	6	2

Диригентська схема у тридольному розмірі. Прийоми вступу та зняття на різні долі такту.			
Тема 6. Диригентські схеми дводольного та чотиридольного розмірів.	9	6	3
Тема 7. Підготовка до заліку.	7	4	3
Разом за змістовим модулем 2:	24	16	8
Разом за модулем 1:	50	32	18
Модуль 2			
Змістовий модуль 3. Диригування творів у різних темпах.			
Тема 8. Розмежування функцій рук.	8	6	2
Тема 9. Фразування та музична драматургія твору	7	4	3
Тема 10. Диригування творів у розмірах 2/4, 3/4, 4/4 у помірному та помірньо-швидкому темпах.	7	4	3
Разом за змістовим модулем 3:	22	14	8
Змістовий модуль 4. Показ штрихів в диригентських жестах. Фермата.			
Тема 11. Штрихи legato, non legato.	9	6	3
Тема 12. Staccato в диригентському жесті	4	2	2
Тема 13. Фермата. Види фермат.	6	4	2
Тема 14. Підготовка до екзамену.	9	6	3
Разом за змістовим модулем 4:	28	18	10
Разом за модулем 2:	50	32	18
Модуль 3			
Змістовий модуль 5. Перемінні розміри. Динамічні нюанси.			
Тема 15. Прості та складні перемінні розміри.	8	4	3
Тема 16. Прийоми диригування творів з рухливою динамікою crescendo, diminuendo.	7	2	2
Разом за змістовим модулем 5:	15	6	5
Змістовий модуль 6. Шестидольний розмір. П'ятидольний та інші складні розміри.			
Тема 17. Вивчення шестидольного розміру.	6	6	3
Тема 18. Диригування в швидких темпах. Alla breve.	7	4	2
Тема 19. Складні мішані розміри. Принцип групування.	9	6	3
Разом за змістовим модулем 6:	22	16	8
Змістовий модуль 7. Показ зміни темпів в хорових творах.			
Тема 20. Диригування творів зі зміною темпів.	7	4	2
Тема 21. Підготовка до заліку.	8	6	3
Разом за змістовим модулем 7:	15	10	5
Разом за модулем 3:	50	32	18
Разом:	150	96	54

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів та тем	Кількість годин		
	Всього годин	В тому числі	
		Аудиторні індивідуальні заняття	Самостійна робота студентів
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи диригування.			
Тема 1. Призначення, мета і завдання дисципліни «Основи диригування».	3	1	2
Тема 2. Тактові розміри.	9	1	8
Тема 3. Диригентський апарат. Діапазон диригентських жестів.	7	1	6
Тема 4. Ауфтакт та його різновиди. Показ початку та зняття звучання.	7	1	6
Разом за змістовим модулем 1:	26	4	22
Змістовий модуль 2. Основні схеми тактування.			
Тема 5. Основні принципи диригентських рухів. Диригентська схема у тридольному розмірі. Прийоми вступу та зняття на різні долі такту.	8	2	6
Тема 6. Диригентські схеми дводольного та чотиридольного розмірів.	9	2	7
Тема 7. Підготовка до заліку.	7	2	5
Разом за змістовим модулем 2:	24	6	18
Разом за модулем 1:	50	10	40
Модуль 2			
Змістовий модуль 3. Диригування творів у різних темпах.			
Тема 8. Розмежування функцій рук.	8	1	7
Тема 9. Фразування та музична драматургія твору	7	1	6
Тема 10. Диригування творів у розмірах 2/4, 3/4, 4/4 у помірному та помірньо-швидкому темпах.	7	2	5
Разом за змістовим модулем 3:	22	4	18
Змістовий модуль 4. Показ штрихів в диригентських жестах. Фермата.			
Тема 11. Штрихи legato, non legato.	9	2	7
Тема 12. Staccato в диригентському жесті	4	1	3
Тема 13. Фермата. Види фермат.	6	1	5
Тема 14. Підготовка до екзамену.	9	2	7
Разом за змістовим модулем 4:	28	6	22
Разом за модулем 2:	50	10	40
Модуль 3			
Змістовий модуль 5. Перемінні розміри. Динамічні нюанси.			

Тема 15. Прості та складні перемінні розміри.	8	1	7
Тема 16. Прийоми диригування творів з рухливою динамікою <i>crescendo</i> , <i>diminuendo</i> .	7	1	6
Разом за змістовим модулем 5:	15	2	13
Змістовий модуль 6. Шестидольний розмір. П'ятидольний та інші складні розміри.			
Тема 17. Вивчення шестидольного розміру.	6	2	4
Тема 18. Диригування в швидких темпах. <i>Alla breve</i> .	7	1	6
Тема 19. Складні мішані розміри. Принцип групування.	9	2	7
Разом за змістовим модулем 6:	22	5	17
Змістовий модуль 7. Показ зміни темпів в хорових творах.			
Тема 20. Диригування творів зі зміною темпів.	7	1	6
Тема 21. Підготовка до заліку.	8	2	6
Разом за змістовим модулем 7:	15	3	12
Разом за модулем 3:	50	10	40
Разом:	150	30	120

Самостійна робота здобувача вищої освіти з дисципліни «Основи диригування» передбачає повторення матеріалу аудиторних занять, вдосконалення диригентського апарату, відпрацювання схем, виразності диригентських жестів при вирішенні поставлених художніх завдань, гру партитури, спів голосів, аналіз (за схемою), опрацювання основної і додаткової літератури, джерел інформації,

План аналізу хорового твору (анотації.)

1. Короткі відомості про авторів музики та літературного тексту.
2. Характер твору, жанр, його сюжет, ідея, епоха (для творів на історичну тематику).
3. Форма хорового твору, розподіл на частини.
4. Ладо-тональний план (лад, головна тональність, відхилення, модуляції).
5. Метр та розмір, особливості ритмічного малюнку.
6. Гармонічний аналіз.
7. Тип і вид хору (ансамблю).
8. Інтерваліка, голосоведення в хорових партіях, вокальні труднощі:
 - а) інтонаційні; в) ритмічні;
 - б) теситурні; г) дикційні
9. Діапазон хорових партій та усього хору.
10. Поняття про фактуру і її види, теситура твору.
11. Темп і агогіка (зміни темпу).
12. Динаміка (рухома і нерухома).
13. Диригентські труднощі.
14. Ансамбль:
 - а) в залежності від фактури;

б) в залежності від теситури (природній, штучній).

Політика навчальної дисципліни

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: теоретичне опитування; виконання практичних завдань (диригентські вправи, гра партитури та спів голосів твору); диригування творів; теоретичний, виконавський та диригентський аналіз твору (анотація); залік; екзамен.

Форми контролю знань студентів є: поточний; модульний; семестровий підсумковий (залік / екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 - бальною шкалою та шкалою ECTS – A (90 - 100), B (82 -89), C (75 - 81), D (64 - 74), E (60 -63), Fx (35 - 59), F (1 -3 4). Кредитно - модульна система з переведенням в національну (5 - «відмінно», 4 - «добре», 3 - «задовільно», 2 - «незадовільно»)

Поточний контроль проводиться на кожному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу), активність роботи на занятті та якість виконання практичних завдань (диригентських вправ та вправ на координацію рухів, на усунення затиснення диригентського апарату, також засвоєння диригентських жестів, схем. Усний та письмовий аналіз програмних творів, виконання хорової (ансамблевої) партитури на фортепіано, спів партій, диригування програмними творами, реагування на зауваження, виправлення помилок та покращення диригентських навичок). Враховується рівень володіння студентом основами техніки диригування, відповідно до вимог програми (точність виконання схем, володіння ауфтактом, амплітудою жестів; свобода диригентського апарату, координація рухів, вміння передавати в жестах художній задум авторів твору).

Форми та вимоги до модульного контролю

Програма дисципліни «Основи диригування» розрахована на три модулі. Вид організації модульного контролю: Модуль 1 – залік; Модуль 2 – екзамен; Модуль 3 – залік. Модульний контроль здійснюється комісією в складі викладачів Кафедри.

Політика оцінювання

Весь обсяг роботи студента за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за знання матеріалу тем – максимальний бал 5 за аудиторну роботу і 5 за самостійну роботу) (за поточний, модульний (семестровий) контроль – максимальний бал 30 балів (сума балів за анотацію – 15 балів і диригування – 15 балів)).

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за модуль дорівнює 100 балам, яка потім переводиться в національну шкалу.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни.

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS
90-100	5 Відмінно	A

82-89	4 Добре	В
74-81		С
64-73	3 Задовільно	Д
60-63		Е
35-59	2 Незадовільно	FX Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0-34		F Необхідне повторне вивчення дисципліни

Політика академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти забор'язані дотримуватися правил академічної доброчесності.

Політика відвідування. Якщо студент пропустив аудиторне заняття, він забор'язаний опрацювати пропущений матеріал самостійно і здати його викладачу.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література.

1. Лащенко А. П. З історії Київської хорової школи / А. П. Лащенко. – К. : Музична Україна, 2007. – 200 с.
2. Макаренко Г. Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри: монографія. - К. : Факт, 2005.
3. Основи хорового диригування : навчальний посібник / (уклад. Оксана Валеріївна Прокулевич) ; - Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. – 140 с.
4. Слюсаренко О. В. Абетка диригента : навч. посібник / О.Слюсаренко.-2-ге вид., доповнене та перероблене. – Київ : Міленіум, 2019. - 130 с.
5. Шумська Л. Ю. Хорове диригування : навч. посіб. / Л. Ю. Шумська. – 2-ге вид., доповнене та перероблене. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 105 с.

Допоміжна література.

1. Бенч-Шокало О. Г. Український хоровий спів: Актуалізація звичаєвої традиції: навч. посіб. / О. Г. Бенч-Шокало. – К. : Ред. журн. «Укр. світ», 2002. – 440 с.
2. Вербицький М. Літургія / М.Вербицький. – К. : Бібліотека хору «Київ», 2004.
3. Вокальні ансамблі (репертуарний збірник) / упорядники Тукало Д. В., Драченко Т. М., - Вінниця: ВМГО Розвиток, - 2005.
4. Гнатишин А. Хорові твори/ упорядник Дацюк С. - Дрогобич: ПП Посвіт, - 2010.
5. Дунаю мій . - Співаник дунайських пісень для хору і вокалістів. - упорядник М. Сікора. – Київ: Дзеркало світу, 2019. – 303 с. (101 твір).

6. Духовні твори українських композиторів для дитячого хору а cappella, - Київ: 2000.

7. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Методика викладання хорового диригування : навч.посіб.для магістрантів закладів вищої освіти. 2-ге вид., доповнене та перероблене. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. - 145 с.

8. Світайло С. Компетентнісна підготовка викладача музичного мистецтва // Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ ст. / зб. матер. Міжнародної науково-практичної конф. - Київ, 16 - 17. 10. 2014. - С. 670-675.

9. Хрестоматія з хорового диригування: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів :випуск ІІ. Частина 2 / уклад. Н. В. Стефіна. – Суми : Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 161с.

10. Хрестоматія з хорового диригування. Випуск ІІІ (у шести частинах). Частина друга: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. Н. В. Стефіна. – Суми : видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2015. – 290 с.

11. ШиптурБ.В. Хорові твори.- Івано-Франківськ : Симфонія форте, - 2020.

12. Шкурпела Т. Диригування та читання хорових партитур: методичні поради / Т. Шкурпела. – К., 2004.

13. Шульгіна В. Інноваційні технології у діяльності педагога-музиканта / В. Шульгіна, Л. Пискач // Музична освіта в Україні: теорія і практика: збірка статей / упоряд. О. В. Комісаров. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. – Вип. 29. – Київ, 2003. – С. 115 – 125.

14. Ярошенко Т. І. Співає «Світанок». – Вінниця : Нова книга, - 2005.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

1. <https://www.youtube.com/watch?v=iJM-NIHze9Q>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=fY72Ip7TgYk>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=RHAdtowPBOc>
4. https://www.youtube.com/watch?v=_4GGQIIHZfg
5. <https://www.youtube.com/watch?v=JwncEo6fPis>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=KEEU7DaUOr4>